

Slovenski dom

Štev. 20.

V Ljubljani, sreda 25. januarja 1939.

Leto IV

Beg, zmeda, vojne grozote v obleganem mestu - Barcelona gori Francova vojska v Barceloni

Salamanca, 25. januarja. o. Jutranje poročilo nacionalističnega poveljstva pravi, da so ponoči prvi Francovi oddelki, ki prodirajo ob obali, prispeli do barcelonskega predmestja Opisaleta, zasedli tam več ulic ter potisnili rdeče čete proti središču mesta. Francovo poveljstvo namerava s končnim zavzetjem mesta čakati tako dolgo, da bodo vse tri armade: obalna, ki je v predmestjih, srednja in ona, ki prodira od Manrese mimo Monserata prispela do mesta, ga obkolile in prisilile na vdajo. Prodiranje in obkoljevanje se nadaljuje s tako naglico, da je treba padea katalonske prestolnice pričakovati najpozneje v dveh ali treh dneh.

Nacionalistične čete so na barcelonskem bojišču ujele sredi 2000 republikanskih vojakov. Po vestih vrhovnega poveljstva je zadnja obrambna črta okoli Barcelone razbita. Nacionalna armada 10.000 mož je prekorajila reko Llobregat ter začela obkoljevati zapadna predmestja Barcelone. Nacionalna artiljerija je začela obstreljevati davi utrbe v okolici Barcelone z 80 izstrelki na minuto. Rdeča vojska ne nudi nikakega resnega odpora. Zmeda jo je vest o begu vlade in takih, ki so do sedaj agitirali za odpor do zadnje kaplje krvi.

Zadnja dopoldanska poročila pravijo, da so nacionalistične čete dospele danes do same Barcelone čez južna predmestja Hospitaleta in Sanasa. Utrdbe in kraljevski dvorec, v katerem je še večerjal predsednik republike Azana, so samo nekaj metrov pred nacionalnimi četami, ki so prekorajile reko Llobregat na treh krajih. Artiljerija silno bombardira pristanišče, kjer čakajo vojne edince poedinih držav na begunce, svoje državljane. Artiljerija stalno strelja na predmestji Tibidalo in Valdecara Nors. Iz Barcelone se dvigajo ogromni stebri dima. Poedinosi iz mesta ni mogoče izvedeti.

Topništvo marokanskih čet, ki sodeluje pri obkolitvi Barcelone, je vodilo vso noč dvoboj z baterijami republikancev na trdnjavi Montjuich, ki obkrožuje barcelonsko lukso. Dva republikanska bataljona sta se vdala nacionalistom.

Lerida, 25. januarja. m. Francova vojska je večerj dosegla velike uspehe. Zavzela je važni mesti Manreso in Martorell, poleg tega pa je sinoči padla v njihove roke tudi Gava. Nacionalisti so bili popolnoma oddaljeni od Barcelone le še 13 kilometrov.

Iz Burgosa poročajo, da so nacionalisti sinoči ob 9 bili še poldrugi kilometer od Barcelone. Po zadnjih poročilih nacionalističnega vrhovnega poveljstva pa so zavzele tudi že barcelonsko letališče. Tako poročilo je sinoči poslal poseben Reuterjev dopisnik ob pol 10 zvečer. Po enomesečni ofenzivi so nacionalisti ujeli skupno 46.000 republikanskih vojakov.

Palestina — neodvisno arabsko kraljestvo

London, 25. jan. o. Konferenca za ureditev palestinskega vprašanja je sklicana za 30. januarja. Med zastopniki raznih arabskih pokrajin, ki so pod angleškim vplivom, je sklenjen sporazum, da bodo nastopali v Londonu enotno. Arabi in judovski zastopniki ne bodo zborovali skupno, marveč se bodo Arabci posvetovali z Angleži, za tem pa Angleži z Judi. Razgovore bo vodil najbrž predsednik vlade Chamberlain sam. Pravijo, da konferenca ne bo trajala več kakor štiri ali pet dni.

Vrhovni arabski odbor je za konferenco sestavil program, ki vsebuje naslednje zahteve:

1. Judovsko priseljevanje v Palestino se mora takoj popolnoma ustaviti.
2. Anglija mora podpisati izjavo, v kateri priznava, da so določila Balfourjeve deklaracije do konca izpolnjene s tem, da je v Palestino prišlo pol milijona Judov.
3. V Palestini naj se ustanovi arabska država z arabsko vlado, v kateri bo judovska manjšina zastopana sorazmerno svoji moči.
4. Ta arabska država naj takoj sklene zvezo z Anglijo.
5. Uradni jezik v neodvisni mohamedanski palestinski državi bo arabščina.
6. V palestinski vladi bi Judje imeli dva ministra.
7. Anglija si pridrži pravico imeti v Palestini toliko vojske, kolikor je bo potrebna za izvedbo tega sporazuma.
8. Angleška vojska bi ostala še deset let v Palestini po ustanovitvi nove države, če bo treba tudi več, in sicer vse do tedaj, dokler ne bo nova palestinska država imela toliko lastne vojske, da bi lahko sama skrbela za svojo varnost.
9. Ustavitev judovskega priseljevanja naj velja za 10 ali 15 let.

V zastopstvu egiptovskih Arabcev na konferenci bo tudi knez Abdel Moneim, sin bivšega egiptovskega kralja Abasa Hilimija. Tema nameravajo arabski zastopniki med londonsko konferenco ponuditi palestinsko vladarsko krono. Nova palestinska država naj bi bila kraljestvo, kateremu bi vladal knez Moneim, ki je zadnje čase z razgovori pripravil tla za svojo kandidacijo na palestinski prestol.

Ban dr. Natlačen v Belgradu

Belgrad, 25. jan. m. Včeraj dopoldne je prispel v Belgrad ban dravske banovine g. dr. Marko Natlačen. Ves dan je imel važne razgovore po raznih ministrstvih. V Belgradu se zdaj mudi z namenom, da čim ugodneje uredi nekatera najnujnejša vprašanja, ki se nanašajo na področje Slovenije.

Delo v skupščini

Belgrad, 25. januarja. m. Verifikacijski odbor, ki je na snočnji seji sprejel vse sporne mandate tudi v vardarski banovini, izvzemši dveh, bo danes razpravljal še o štirih spornih mandatih, dveh iz zetske in dveh iz vardarske banovine. Po poročilu, ki ga bodo za tem podali posamezni poročevalci, bodo seje verifikacijskega odbora ustavljene zaradi sestavljanja poročila za plenum narodne skupščine. Na prihodnji seji verifikacijskega odbora, ki bo v soboto, bodo določeni tudi poročevalci za plenum narodne skupščine. Zaradi katoliških, pravoslavnih in muslimanskih praznikov se bo narodna skupščina ponovno sestala dne 6. februarja.

Nacionalisti poročajo sinoči, da je njihovo topništvo večerj obstreljevalo barcelonska predmestja, ki so že skoraj vsa prazna. Marokanski oddelki, ki so najbližji Barceloni, z neverjetno naglico prodirajo dalje proti mestu ter so zavzeli

Samo čudež bi mogel rešiti Barcelono pred zasedbo . . .

Tako naglo jo je obkolila nacionalistična armada

Perpignan, 25. jan. o. Ker so rdeči pred prihodom Francove vojske s silo izpraznjevali vse kraje, katerim je grozil nacionalistični napad, se ob katalonsko-francoski meji zbira vedno več begunccev, ki nimajo s seboj niti najpotrebnejšega. Domnevajo, da bo po zavzetju Barcelone pritisnilo proti francoski meji blizu milijona ljudi. Prevozna sredstva za beg v Francijo so si zagotovili sveda predvsem člani osrednje in katalonske vlade, razni politični komisariji in agitatorji, poveljniki mednarodnih oddelkov in drugi. Francoske obmejne straže za zdaj še ne puste nikomur prehoda čez mejo, izvzeti so samo rdeči voditelji, ki lahko svobodno prehajajo čez mejo. Iz Barcelone so do meje prepeljali z avtomobili ministrske arhive ter ostanke umetnin, katerih niso poslali v Francijo že prej.

Posebni dopisnik angleškega poluradnega Reuterjevega poročevalskega urada poroča davi, da je dospel ponoči iz Barcelone in da bi po njegovem samo čudež mogel rešiti Barcelono. Rdeči niso pričakovali, da bi nacionalistične čete mogle

tudi že barcelonsko letališče. Sinočnje poročilo iz Burgosa poudarja, da je tudi zadnja republikanska obrambna črta ob Gardoneri in Llobregatu v rokah nacionalističnih čet. Republikanske podporne čete so ostale južno od Monserrata.

Nacionalistična letala so večerj devetkrat obstreljevala Barcelono ter prizadejala veliko škodo vsemu pristanišču. Barcelona so zapustili že skoraj vsi člani diplomatskega zbora, tako tudi člani francoskega veleposlaništva. Po zatrijevanju nacionalističnih krogov namerava general Franco zasedeti Barcelono tako, da jo bo prejel obkolil od vseh strani. Sele, če bi se tudi v tem primeru ne vdala, bi zapovedal, da je treba Barcelono zasedeti za vsako ceno.

Takoj za tem, ko so nacionalisti večerj popoldne zavzeli barcelonsko letališče na Llobregatskem polju, so se rdeči začeli umikati proti središču mesta. Navarski oddelki so zasedli vse ozemlje v spodnjem teku reke Llobregat. Zavzeli so tudi Hudičev most, ki ga republikanci niso utegnili več razstreliti. Francova vojska se bo zbrala ob spodnjem teku Llobregata ter bo tam počakala na končno povelje za napad na Barcelono. Republikanski oddelki ki se v največjem neredu umikajo, so stalno izpostavljeni ognju Francovih čet ter v trumah prestopajo na nacionalistično stran. Na splošno so republikanske čete zaradi nevdžnega napada nacionalistov docela demoralizirane.

izvesti tako hiter napad na Katalonijo. Zaradi tega ni bilo niti splošne mobilizacije, niti drugih priprav za pravilno obrambo Barcelone. Splošna mobilizacija je bila razglašena šele potem, ko so se nacionalistične čete začele bližati Barceloni. Tedaj so z mrzlico naglo in tako rekoč brez glave začeli utrjevati mesto. Stareci in ženske so polnili vreče s peskom, toda zdi se, da je vse to prepozno. Med vojski samimi je nastala zmeda zaradi stalnega strahovitega bombardiranja v zadnjih dveh dneh in nočeh. Vsekakor bodo nacionalistične čete gledale, da ne porušijo Barcelone, ki je tako rekoč že v njihovih rokah. Nad mestom neprestano krožijo letala. Mesto je brez hrane, brez luči in brez vode. Dasi bodo rdeči vsak čas izgubili Barcelono, se bodo skušali še naprej braniti ter se bodo tolažili s tem, da so se znebili skrbi za prehrano milijonskega mesta. Vsa ministrstva so izpraznila, pri čemur niso odpeljali samo listin, temveč vse, kar ima večjo vrednost. Ministrstva so se za zdaj naselila po severovzhodnih mestih in vaseh, kjer je bil pač prostor. V luki je zaradi bombardiranja zelo majhen promet.

Nemški zun. m'n. Ribbentrop je odpotoval na posvete v Varšavo

Podaljšanje nenapadalne pogodbe med Poljsko in Nemčijo za 10 let

Varšava, 25. jan. o. Nemški zunanji minister Ribbentrop je sinoči odpotoval iz Berlina in bo danes prispel v Varšavo, kjer bo ostal tri dni. Njegov obisk in pa razgovori, ki jih bo v Varšavi imel, naj svetu dokazuje, da se dobiro odnosi med Poljsko in nemščijo niso nič omajali. Obisk nemškega zunanjega ministra bo služil naslednjim namenom:

1. Nemčija hoče Poljski dokazati, da ne namerava v Vzhodni Evropi začeti ničesar, kar bi nasprotovalo poljskim koristim.
2. Ribbentrop bo v Hitlerjevemu imenu ponovil predsedniku poljske republike Moscickemu in maršalu Rydz Smylemu izjavo, ki jih je Hitler dal pred štirinajstimi dnevi poljskemu zunanjemu ministru Becku.
3. Ker je Nemčija že večkrat izrazila voljo

za podaljšanje poljsko-nemškega sporazuma o nenapadanju, sklenjenega 26. januarja 1934, bodo to priliko najbrž porabili za podaljšanje nenapadalne pogodbe za nadaljnjih deset let.

4. Ker Poljska zahteva, da je treba na Baltičkem morju ohraniti sedanje stanje, ne bo pri tem obisku govora o priključitvi Gdanska in Memela k Nemčiji.
5. Uredili bodo vsa manjšinska vprašanja, ki se tičejo obeh držav, kakor to v načelu določa pogodba iz novembra 1937.
6. Ker je Nemčija priznala dejstvo, da mora Poljska voditi politiko ravnovesja in biti v dobrih odnosih tako s Sovjeti kakor z Nemčijo, zato ne bo Nemčija pri tem obisku poskušala Poljske pripraviti do tega, da bi stopila v zvezo proti Kominterni.

Pomen slovanskih manjšin za Veliko Nemčijo

Glasilo naših rojakov v Veliki Nemčiji, »Koroški Slovenec«, prinaša v zadnji številki zanimiv članek, v katerem pravi:

Dogodki v preteklem letu so pokazali, da v srednji Evropi državnih meja ni mogoče spraviti v sklad z narodnostnimi mejami. Ker to ni mogoče, je treba za ljudi, ki so prisiljeni živeti v državi tujega naroda, poskrbeti zadostno zaščito in jim omogočiti samostojno življenje. To osnovno načelo je Nemčija spoznala in priznala.

Narodi jugovzhodne Evrope se dobro zavedajo, da bi nemški narod zadal sam sebi težko rano, če bi hotel nastopiti kot osvovalec. Sosedstvo med nemškim in jugovzhodnimi narodi lahko imenujemo življenjsko skupnost, ki je ne more nihče brez kazni podirati: Če se pooreči zgraditi trajno tvorbo s pomočjo medsebojnega zaupanja, potem bo Evropi zagotovljen miren razvoj na njenem najbolj občutljivem področju.

Za nas sta dragoceni predvsem dve ugotovitvi: 1. da nemški narod prihaja vedno bolj do spoznanja, da je vsako raznarodovanje tujih narodnih skupin zlo tudi zanj in 2. da s sosednimi narodi na vzhodu in jugovzhodu potrebno sožitje na podlagi medsebojnega zaupanja in sodelovanja. Seveda pa nikakor ne zadošča samo spoznanje, temveč

morajo načelnim ugotovitvam nujno slediti dejstva v vsakdanjem življenju.

Ni slučaj, da so vse tujerodne manjšine v Nemčiji slovanske: Poljaki, lužiški Srbi, Čehi, Hrvatje in Slovenci. Poglejmo si, kakšna vloga je namenjena tem manjšinam pri gradnji nove Evrope.

Da bo stvar čisto jasna in preprosta, vzemimo samo majhen izrez — vprašanje koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov. V sestavi današnje Velike Nemčije pomenita obe narodni skupini številno tako neznatno postavko, da za 80 milijonski narod zares ne pride v poštev. Tako gledano je pač vseeno, če nemški narod s potujčevanjem teh dveh narodnih skupin v dveh rodovih pridobi nekaj desetstisočev noveporečenih Nemcev. Prav tako pa nemški narod kot celota ne bo trpel nobene škode, če bo dovolil tema narodnima skupinama popolnoma svoboden in samostojen kulturni razvoj.

Vse drugače pa se pokaže položaj, če pomislimo, na prejšnjem omenjenem sodelovanju Nemčije z narodni jugovzhodne Evrope. V tej luči zadobi teh nekaj desetstisočev jugoslovanskih manjšin čudovito tehtnost. Kajti brez vsakega dvoma lahko rečemo, da bo šele narodnostno zadovoljiv položaj teh narodnih skupin v stanu, da vzbudijo zaupanje 25 milijonov južnih Slovanov do nemškega naroda.

Vesti 25. januarja

Silen snežni vihar je zadnje dni divjal nad New Yorkom in nad nekaterimi vzhodnimi pokrajinami v Združenih državah.

Izpopolnitev državne obrambe in povečanje vojske zahteva desničarska stranka v švedski poslanski zbornici, češ da je to potrebno zaradi novega položaja v Evropi.

Na newyorški borzi so vrednotnice zadnje dni zelo padle, ker časopisje širi vesti o skorajšnji vojni v Evropi.

Narodno-socialistične oblasti na Dunaju so zapovedale, da je treba krsti s ostanki pokojnih velikih državnikov Seipela in Dollfusa prenesti iz njune spominske cerkve na navadno pokopališče.

Francoski zunanji minister Bonnet je večerj sprejel nemškega poslanika v Parizu Welzeka in ga obvestil o tistem delu svojega zunanjepolitičnega govora za zbornico, v katerem se bo dotaknil razmerja med Francijo in Nemčijo ter razmerja med Francijo in Španijo.

Nosilec enotne liste za volitve v Karpatski Ukrajini je msgr. Vološin.

Nova belgijska vlada se je večerj predstavila zbornicam. Predsednik Spaak je imel pri tej priliki govor, v katerem je navedel razloge, ki so Belgijo pripravili do tega, da je stopila v redne odnose z nacionalistično Španijo.

Bivši nemški cesar Viljem bo 30. januarja praznoval 80-letnico rojstva.

Nemško-španski kulturni sporazum so podpisali večerj v Burgosu. Sporazum ureja znanstveno, gledališko, glasbeno, filmsko in radijsko sodelovanje. Začel bo veljati takoj.

Pri delnih občinskih volitvah na Poljskem je dobila veliko večino nacionalna opzičarska stranka.

Francoski zunanji minister Bonnet bo svoj težko pričakovani zunanjepolitični govor v poslanski zbornici imel šele jutri, ker Francija ne ve, kako bi se odločila glede Španije. Levičarji zahtevajo, naj posreduje z oboroženo silo, kar bi imelo za posledico oborožen spopad v Evropi.

Slovaška vlada je zapovedala razpust komunistične, češke socialistične, nemške socialistične ter judovske socialistične stranke.

Predsednik Združenih držav Roosevelt je sinoči izjavil, da njegovi svetovalci pretresajo možnost o prepovedi izvoza orožja v rdečo Španijo.

Mednarodna zveza levičarskih delavskih organizacij ter druga internacionala sta imeli sinoči v Londonu zaupno sejo, pri kateri so sprejeli ostro resolucijo, ki zahteva takojšnjo angleško pomoč za barcelonsko vlado.

Angleška križarka »Greyhound« je danes dopoldne pripeljala angleške begunce iz Barcelone. Križarka ni bila kmalu postala žrtev nacionalističnega bombnega napada, ko je plula iz barcelonskega pristanišča.

Francija se brani španskih begunccev

Pariz, 25. januarja. AA. Havas: Nacionalistično napredovanje v Španiji je postavilo francosko vlado pred vprašanje o beguncih iz Španije. Zunanji minister barcelonske Španije Alvarez del Vayo je prispel v Pariz samo zato, da bi proučil to vprašanje s francosko vlado ter je imel večerj razgovor z zunanjim ministrom Bonnetom. Barcelonska vlada je vprašala večerj francosko vlado ali lahko sprejme takoj 50.000 begunccev. Francoska vlada je odgovorila, da ji je to nemogoče, ker so možnosti za sprejem begunccev v Franciji omejene. V zvezi s tem so bile na francosko-španski meji ojačene vse straže. Vendar pa so straže dobile navodilo, da otroke, ženske in starce, ki bodo prišli na mejo, lahko spustijo na francosko ozemlje. Toda to samo do določenega števila. Francoska vlada je predložila, naj se doseže med nacionalističnimi in republikanskimi oblastmi sporazum, da se določi nevtralni pas za begunce na španskem ozemlju, kjer bi jih podpirala mednarodna dobrodelnost ter bi se tudi kontrola vršila pod mednarodnim nadzorstvom.

Minister Maistrovič pr.de v Slovenijo

Belgrad, 25. jan. m. Sedanji minister za telesno vzgojo ljudstva, ki je te dni po večkratnem posredovanju slovenskega ministra g. Frana Snoja odobril Zvezi fantovskih odsekov podporo 10.000 dinarjev za udeležbo naših snuščarjev na tekmah od 9. do 12. februarja v Frenstatu na Češkoslovaškem, bo v kratkem prispel v Ljubljano. Točno še ni znano, kdaj bo prišel. Znano je za zdaj le to, da si bo ogledal najprej zagrebške športne ustanove in da bo iz Zagreba nadaljeval svojo pot v Slovenijo. V Ljubljani bo imel konferenco s predstavniki raznih slovenskih športnih organizacij. Iz Belgrada poročajo, da bo minister Ante Maistrovič pri tej priliki obiskal tudi Planico, kjer se bo predvsem zanimal za naš zimski šport.

To dejstvo pa tudi za 80 milijonski narod ne more biti več brezpomembno!

Popolnoma napačna je misel, da že zadoščajo korektni ali pa celo prijateljski odnosi med dvema državama, dokler se ni posrečilo medsebojno zblizati narodov teh držav. Pogrešna je tudi kombinacija, da narodi ne vodijo pregleda nad svojimi sorojaki za mejami.

Narodnostno ozkostrčnost, ki vlada na Koroškem, si je mogoče razlagati samo kot žalostno dediščino stare avstro-ogrske monarhije. V tej tvorbi je bilo nemstvo v manjšini, zato je imelo potujčevanje tujih narodov svoj smisel in pomen. Tega smisla v današnji Nemčiji gotovo ni več. S tem je odpadel tudi edini stvarni razlog, ki je opravičeval staro raznarodovalno miselnost. Nova narodnostna načela so jo zavrgla in prav narodni socializem si je nadel nalogo, da uveljavi spoznanje, ki zahteva za vsak narod samostojno življenje in samobitno kulturno rast. Od tega, kako se bo narodno-socialističnemu naziranjju posrečilo rešiti vprašanje jugoslovanskih narodnih manjšin v Nemčiji, bo zaviselo mnogo več, kakor pa si v svoji kratkovidnosti in politični omejenosti morejo zamisljati ozkostrčni vaški politiki.

Od tu in tam

Verifikacijski odbor Narodne skupščine je na svojih dosedanjih sejah razpravljal o pritožbah, ki so bile vložene proti verifikaciji poslanskih mandatov iz vseh banovin in iz upravnega področja Belgrada, Pančeva in Zemuna. Skoraj brez izjeme vse pritožbe so bile zavrnjene. Nerešeno je ostalo le še vprašanje mandatov za dva okraja v zetski banovini. Sej verifikacijskega odbora se redno udeležujeta tudi oba zastopnika opozicije, ki sta bila v odbor izvoljena. Predseduje pa bivši predsednik Narodne skupščine Stevan Čirič.

Razstava italijanske knjige, katero je v nedeljo ob navzočnosti kneza-namestnika Pavla, dr. Stojadinovića, dr. Koroseca in drugih odličnikov odprl italijanski zunanji minister grof Ciano v Belgradu, je doživela že v prvih dveh dnevih velik obisk. Posebne pozornosti so deležni oddelki, kjer so razstavljene stare jugoslovanske knjige, ki so bile tiskane v Italiji. Na razstavi sta tudi kompletna italijanska enciklopedija v šestdesetih knjigah, katero je italijanska vlada podarila italijanskemu seminarju na filozofski fakulteti belgrajske univerze. Razstava bo odprta več tednov. Vstop je brezplačen.

Skoraj 19.000 delovnih moči je bilo v novembru preteklega leta zaposlenih več kakor v istem mesecu leta 1937. Po statistikah Osrednjega urada za zavarovanje delavcev je bilo zavarovanih v letnem obdobju 728.481 delavec in delavka, od teh 543.390 moških in 185.151 žensk, kar pomeni, da se je število zavarovancev dvignilo v enem letu za 18.923. Še večji prirastek pa se vidi v primerjavi z letom 1936, ko je bilo zaposlenih 71.519 delovnih moči manj. Povprečna dnevna zavarovana mezda je znašala 24,15 dinarja, a skupna vsota dnevnih mezd pa 439,9 milijona din.

Samomor je poskušal, da bi prišel do svoje ljubice, 50 let stari trgovca Tanasije Jakovljeviča iz Sarajeva. Kljub svojim letom se je zaljubil v mlado bolničarko. Pošiljal ji je poklone in darila, pa vse skupaj ni nič pomagalo. Dekle ni hotelo slišati za starca, ki je povrh petih križev imel še svojo družino. Ko je uvidel, da ne more na noben način priti v njeno bližino, si je v gostilni z nožem naredil rano na prsih, kakor se ga morali prepeljati v bolnišnico na oddelek, kjer je službovala njegova izvoljenka. Ko so mu rano povežali, je policijskemu uradniku povedal, da se je ranil samo zato, da je mogel videti dekle, ki brez njega baje ne more živeti.

Do krvavega spopada je prišlo na meji belgrajske občine med trošarinskim paznikom in med dvema 15 in 16-letnima tihotapcema bratoma Jovićema. Jovan in Gorgije Jović sta bila kljub svojim mladim letom prebrisana in drzna tihotapca. Skoraj vsak dan sta šla v okolico kupit po 30 litrov vina in pretihotapila v mesto. Zaslužila sta po nekaj kovačev na dan in to jima je bilo zadosti. Predvčeršnjim pa sta jo mahala spet iz mesta, ko jima pridrvi nasproti avtomobil, ki ga ima trošarinska uprava za zasledovanje tihotapcev. Fantiča sta se brž skрила na bližnji njivi, toda paznik in šofer sta ustavila avtomobil in skočila za njima. Ker sta hotela bratova vzeti kanle, sta se fanta postavila v bran. Spasajo je zamahnil s svojo debelo palico in udaril šoferja. Ta je pa jezen potegnil samokres in fantiča ustrlel v glavo. Takoj nato sta trošarinski paznik in šofer sedla v avtomobil in šla zadevo javiti policiji. Spasajo pa so medtem kmetje pobrali in prepeljali v bolnišnico. Zdravniki so se dečku čudili, da je ostal kljub hudi rani še pri zavesti. Ni se jokalo in ne slokal, temveč mirno ponavljal, da mu je žal le to, da ni šoferja tako kresnil s palico, da ga ne bi mogel potem več ustreliti. Ni neverjetno, da bodo Spasajo ohranili pri življenju, ker je telesno prav močno razvit in odporen.

Sobaričev v svoji gostilni v Zagrebu je obstrčil gostilničar Ivan Majcen. Jožefa Robičeva, po rodu Slovenka, je kakor vsak dan, tudi v nedeljo šla buditi svojega gospodarja. Komaj je odprla vrata, je že padel strel in kroglja je zadela v glavo. Za policijo se je pojavila uganka, zakaj in kako je prišlo do tragičnega dogodka. Majcen je dejal sprva, da se je Robičeva sama ustrčila, pozneje pa je svojo izpoved spremenil in izjavil, da se je on s samokresom le igral, ne da bi vedel, da je v njem naboj. Tudi Robičeva, ki je ostala kljub rani pri zavesti, je na tri načine razlagala dogodek, pa vselej drugače. Dejstvo je, da bila Robičeva zadeta v levo stran glave in da ni bila nič ožgana, pa je ovrnilo Majcenovo trditve, da gre za samomor. Tako je policija začela sumiti v Majcena.

Svojega sotekmeča in njegovega prijatelja je ubil kmet Radović iz Vinkovcev. Kakor on, je bil tudi kmet Simunović zaljubljen v isto dekle. Slednji se je pokazalo, da ima več napeha Simunović, naka je Radović dekleto zagrozil, da ga bo ubil, če se bo sklenilo poročiti z drugim in ne z njim. Dekle je zato izvabilo Radovića k sebi na dom, obenem pa obvestilo Simunovića, naj pride istosčasno. Simunović je vzel s seboj še prijatelja ter sta pred hišo oprezovala, dokler ni prišel Radović. Skočila sta nadenj, toda prišlec je bil urnejši. Potegnil je iz žepa kuhinjski nož in zabodel Simunovića naravnost v srce. Lotil pa se je še spremljevalca in ga dvakrat zabodel v hrbet. Takoj po prevozu v bolnišnico je tudi drugi podlegel ranam. Radović je pobegnil v gozd.

Za belgrajskega odveta dr. Nikolo Petrovića, ki je bil zaradi podkupovanja sodnika obsojen na štiri leta strogega zapor, so nekateri prijatelji ponudili sodišču 1.800.000 dinarjev, da bi bil izpuščen na svobodo in tako počakal na razsodbo kasacijskega sodišča. Toda sodni senat je ponudni denar odbil z utemeljitvijo, da kljub temu ne bi bilo izključeno, da dr. Petrović pobegne, ker ima njegova družina še zmerom dosti imetja za svoje vzdrževanje. Pa tudi višji državni razlogi, kot je ugled sodstva, zahtevajo, da se kršilec zakona ne izpusti, pa če tudi ponudi več deset milijonov dinarjev garancije. Dr. Petrović se je proti temu sodnemu izreku pritožil na apelacijo.

Dvajset let je romala navadna dopisnica iz Splita v Šibenik. Mario Lušić v Šibeniku je pred dnevi prejel dopisnico, na kateri je bila znanaka z likom Franca Jožefa in z žigom 17. XI. 1918. Lušić si je sprva mislil, da si je kdo privoščil nedolžno šalo. Ko si je pa dopisnico podrobneje ogledal, je opazil, da so žigi popolnoma pravilni in da je bil zraven tudi žig šibeniške pošte od 23. I. 1939. Končno je prepoznal tudi osebo, ki mu je pred dvajsetimi leti poslala imenovano dopisnico.

Okrog 50 milijonov dinarjev bodo dobili za svoj toban Hercegovci. Lanska zetek je bila precej manjša kakor predlanska, vendar pa po kakovosti odličnejša. Povprečna odkupna cena za kilogram tobaka se suče okrog 15 dinarjev. Prav manjši pridelek je kriv, da bodo sadilci dobili letošnje precej manj kakor prej. Tudi je monopolistična uprava izdala odlok, s katerim dovoljuje za letošnje leto le 128 milijonov tobačnih debelcev, torej za 20 milijonov manj kakor predlanskim.

Pripombe o našem gledališču

Veseli bi bili, če bi bil zadnjič omenjeni surovi izpad opernega ravnatelja g. Polića edini primer svoje vrste. Zal, temu ni tako in še bolj žal, ni znano, da bi bil direktor naše opere moral komu — tudi če samo svojemu upravniku — odgovarjati za to, da s takimi nastopi jemlje ugled gledališkemu vodstvu in gledališču samemu. Pribijemo, da bo od tega grdega datuma še kmalu 14 dni, a še nismo elišali, da bi bil g. Polića obsojil javno vsaj kdo od tistih, ki sicer radi uprizorjajo demokratske akcije v obrambo umetnosti — zlasti, kadar gre za moralno ali materialno sodbo nad reakcijo občinstva ob kakem delu, ki mu ni všeč (Veseli vinograd in skandali ob njem). Neka organizacija z visoko zvanečim imenom je prav tiste dni zagnala silen hrušč in vpitje o poniževanju človeškega dostojanstva, o uničevanju temeljnega sožitja med nami, o nižanju kulturnega nivoja, o žanjenju polnovrednega človeka — ker je nekdo z besedo kruto osmešil tendenčno-pol-znanstven epiz neke levičarske publicistke. Za resnega, dolgoletnega kritika z imenom, kateremu groze z dejanskimi napadi, ki je izpolnjeval svojo nalogo, ni našel v javnosti besede nihče, niti tisti, ki sicer vedo toliko povedati o razmerah v naši operi.

Drugi primer, ki ga moramo navesti kot dokaz strahu pred kritiko v vodstvu našega gledališča, je tožba dramskega ravnatelja g. Golje proti gledališkemu kritiku »Jutra« in proti temu listu samemu. Ne gre nam pri tem, da bi branili »Jutra« pred komerkoli. Ob tožbi, ki jo je naš list imel lani z dramaturgom g. Vidmarjem, smo videli, kako kolegialen zna list biti celo tedaj, kadar gre za kake račune te vrste. Veseli smo samo, da se mu je tako hitro sponeslo. Ravnatelj drame g. Golja toži komaj pol leta po našem primeru zaradi preproste kritike ta list, ki je našo pravdo skušal prikazati kot črni atentat na svobodo umetniškega, zlasti gledališkega ustvarjanja.

Gledališki poročevalec »Jutra« L. M. je v začetku decembra lani kritično obsodil prigodniško igro »Dobružda«, ki so jo igrali za 1. december in katero je episal ravnatelj drame g. Pavel Golja. Kritika ni bila nič oštrja kakor v našem listu. Po sodbi zrelih gledalcev delo ni zadostilo ne svojemu prigodniško-nacionalnemu namenu, kaj šele kakim višjim umetnostnim zahtevam. Bilo je v vsakem oziru celo slabše od običajnih Goljevih komedij in iger. Po Goljevi gledališki službi stopnjavani čut za zunanjo teatraliko, pomanjkanje smisla za mero in bohemski potezi, ki jo Golja sili vsemu svojemu pisanju, vse to je povzročilo, da občinstvo ni vedelo, ali gleda apoteozo

ali farsco. Patrioticne deklamacije in slavnostno hejsovanstvo je pomešano med nemogoče značaje, izbruhe, zgodovinske ter človeške neverjetnosti. Splošna vrednost te igre je taka, da bi je gledališče najbrž ne sprejelo, če bi ne šlo za proizvod »domačega hišnega« človeka. Kritika dveh ljubljanskih dnevnikov, ki se nista hotela omejiti na običajno poročevalsko pisanje, sta stvar ocenila, kakor zasluži. Priznala sta, da imajo prigodnice tudi svojo upravičenost v gledališču, da pa morajo biti pač v vsebinskem in oblikovnem slogu, kakršnega prilika zahteva. Enega od njih ravnatelj drame in pisec »Dobružde« toži — kljub njegovi in njegovega uredništva pripravljenosti za spravo.

Ker se je ravnatelj drame g. Golja v lanki pravdi proti našemu listu kavalirsko odrezal, nimamo razloga, da mu ob tej njegovi tožbi zaradi kritike ne bi zastavili nekaj potrebnih vprašanj in sicer:

1. Ali naj njegovo tožbo zaradi kritike — vseeno, kateri del inkriminira — smatramo za nov dokaz, da hoče gledališko vodstvo po »zakoniti« poti preprečiti vsako negativno kritiko o uprizorjenih delih, pa naj jih napiše kak njegov član ali kdorkoli?

2. Ali je res, da zasleduje g. ravnatelj Golja to pravdo kak poseben namen, kakor šušljajo pa Ljubljani?

3. Ali je res, kar trdijo grdi jeziki, da je g. ravnatelj Golja napisal zedinjenjeko-prigodniško »Dobružda« kot legitimacijo za morebitno imenovanje na upravniško mesto?

4. Ali je res, da je razlog za njegovo tožbo proti kritiki L. M. in njegovemu listu treba iskati v dejstvu, da bi veaka negativna kritika prav tega dela utegnila škoditi šansom g. Golja za upravniško mesto?

5. Ali misli g. ravnatelj drame s temi metodami proti kritiki nadaljevati, in

6. Ali misli, da s tem koristi gledališču, njegovemu napredku, svojemu lastnemu književnemu in človeškemu slovesu.

Pripominjamo, da smo gornje točke postavili kot vprašanja, ne kot trditve, da ne bo kakage nesporazuma in nepotrebne zamere. Čakali bomo z nadaljevanjem teh člankov nekaj dni, da dokazemo svojo dobro voljo do potrebnega veestranskega pojasnjevanja vsega, kar je v zvezi z našim gledališčem in da damo vsakomur priliko za besedo.

P. S.: V zadnjem našem članku je v stavku o prispevku za toaletto neke pevke izpadla beseda »govore«, da je dobila...»

Vremensko poročilo

»Slovenskega doma«

Kraj	Barometarsko stanje	Temperatura v °C		Relativna vlažnost	Oblačnost	Veter (amer. jakost)	Padavine	
		naj. večj.	naj. manjš.				m/m	vrsta
Ljubljana	753.1	6.1	4.0	93	10	E ₁	0.6	dež
Maribor	753.2	4.1	1.4	80	10	E ₁	2.0	dež
Zagreb	752.7	9.0	4.0	70	10	ENE ₁	19.0	dež
Belgrad	753.3	10.0	3.0	70	6	NE ₁	—	—
Sarajevo	752.2	8.0	4.0	90	8	—	1.0	dež
Vis	749.5	7.0	5.0	90	10	SE ₁	2.0	dež
Split	749.0	12.0	7.0	70	10	ESE ₁	14.0	dež
Kumbar	748.1	13.0	8.0	70	10	NE ₁	69.0	dež
Rab	752.1	9.0	5.0	60	6	N ₁	5.0	dež
Dubrovnik	743.5	13.0	7.0	80	10	SE ₁	8.0	dež

Vremenska napoved. Oblačno in deževno vreme.

Splošne pripombe o poteku vremena v Ljubljani od večerj do danes: Iz noči do 12.30 je v predelkih rosil dež in bilo je popolnoma oblačno. Med 13 in 16 se je oblačnost nekoliko zmanjšala, od 16 dalje pa je bilo zopet popolnoma oblačno. Po polnoči in zjutraj je zopet rosil dež.

Koledar

Danes, sredo, 25. jan.: Izpreobrnjenje Pavla. Četrtek, 26. januarja: Pilokarp.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Dunajska cesta 43; mr. Trnkoč, Mestni trg 4, in mr. Ustar, Selenburgova ulica 7.

Severnim borcev naklonjenemu občinstvu! — Legija koroških borcev, krajevna organizacija v Ljubljani, priredi 4. februarja ob 20 zvečer zabavni večer v Delavski zbornici, katerega čisti dobiček je namenjen v dobrodelne namene. Vsa prireditve bo izvenela v smislu devize: Pri nas pa kar po domače! Na sporedu bo šaljiva pošta, volitev kraljice srčkov, katere prejme krasno darilo, eden izmed udeležencev prejme tudi lepo spominsko darilo. Za dobro jedo oin pijačo bo pa tudi dobro preskrbljeno. Obлека ni predpisana ter bo dobrodošel vsak in ne bo nikomur žal, da se udeleži te prireditve. Pridite, Legija vas pričakuje! Pokažite svojo naklonjenost onim, ki so vam pred 20 leti utrdili severno mejo.

Nacionalna in mednarodna usoda Slovencev in Slovenije je naslov skiptičnega predavanja, ki ga bo imel dr. Ivo Čuček na desetem rednem prosvetnem večeru Prosvetnega društva Trnovo dr. Ivo Čuček, Vabimo Trnovčane, da se predavanja udeležijo v velikem številu.

Društvo »Rejec malih živali« v Ljubljani priredi v sredo, 25. januarja, ob 8 zvečer v društvenih prostorih Karunova ul. 10, predavanje o vrednosti kožuhovine kunccev in o angorski volni. Vstopnine ni. Vabimo vse člane in nečlane k temu zanimivemu predavanju. Posebno še vabimo gospe in gospodične, da se prireditve gotovo udeležijo, da bodo spoznale in ocenile vrednost kožuhovine kunccev in dragocene angorske volne.

Tatvina žarnic cestne razsvetljave se je zlasti na periferiji mesta tako razpasla, da elektrarna dobiva neprestane pritožbe zaradi pomanjkljive razsvetljave, poleg tega pa trpi tudi veliko škodo. Mestno poglavarstvo zato prosi vse občinstvo, naj eventualno znanega tatu takoj prijavi ravnateljstvu mestne elektrarne ali pa bližnjemu stražniku; prav tako je prebivalstvo naproseno, naj takoj javi, če kaj pregori kakšna žarnica cestne razsvetljave. Mestna elektrarna bo v vsakem primeru takoj poskrbela za novo žarnico, da ne bo upravičenih pritožb zaradi pomanjkanja razsvetljave.

Pregled motornih vozil. Redni letni pregled avtomobilov in motociklov bo 30. in 31. t. m. ter dne 8. febr. vsakokrat od 8—13 v Ljubljani na Bregu št. 20 (dovoz iz Novega trga). Uprava policije poziva lastnike motornih vozil iz Ljubljane, da pravočasno pripeljejo vozila k pregledu in se točno držijo prejetih navodil, posebno pa določene ure, ker bodo s tem omilili nepotrebno čakanje. Lastnikom, ki so za svoje vozilo plačali predpisane takse, bo komisija odobrila uporabo vozila in izdala evidenčne tablice za leto 1939.

Koncert bolgarskega tenorista. Drevi ob 20 nastopi v dvorani Narodnega doma bolgarski operni tenorist g. Hristo Zlatev iz Sofije. Jugoslovansko-bolgarska liga v Kranju vabi meščanstvo, da se koncerta udeleži v čim večjem številu. Na sporedu so bolgarske narodne pesmi, ki jih je g. Zlatev z odličnim uspehom izvajal pred dnevi tudi v ljubljanskem radiu.

Rezervni častniki. Pododbor Združenja rezervnih častnikov v Ljubljani bo imel svoj redni 16. zbor v petek, 10. februarja t. l. ob 20 v društveni sobi, Kongresni trg 1. Vabimo tovaršne člane pododbora, da se zbora udeležijo. — Uprava.

Socialno-ekonomski institut v Ljubljani priredi ciklus predavanj o aktualnih socialnih in gospodarskih problemih. Kot prvo je na programu predavanje ravnatelja Higienikega zavoda v Ljubljani dr. Iva Pirca »O raziskovanju vasi«. Predavanje bo v četrtek, 26. t. m. ob 20, v dvorani Zbornice za TOI, Beethovnova ulica 10-I. nadstr. Odbor SEI Vas vladno vabi, da se predavanja udeležijo.

Ljubljansko gledališče

DRAMA. — Začetek ob 20.

Sreda, 25. januarja: Upniki, na plani Red B. Četrtek, 26. januarja: Hollywood. Red A. Petek, 27. januarja: zaprti. Sobota, 28. jan.: »Potovanje v Benetke«. Premiera. Premierski abonma.

OPERA. — Začetek ob 20.

Sreda, 25. januarja: Evgenij Onegin. Red Sreda.

Četrtek, 26. jan.: »La Boheme«. Gostovanje Josipa Gostića. Red Četrtek. Petek, 27. januarja, ob 15: Boris Godunov. D. jaska predstava po globoko znižanih cenah od 16 din navzdol izven.

Mariborsko gledališče

Sreda, 25. januarja: Zaprti. Četrtek, 26. januarja ob 20: »Vse za šalo«. Red A.

»Vse za šalo« v spremenjeni zasedbi. Zaradi obolnosti Harastovića je prevzel vlogo Muhe Verdonik, vloga konzula Svedra pa Crnobori. Predstava se ponovi v četrtek 26. t. m. za Red A.

Prošnja gledališke uprave. V smislu ponovno izražene želje publike se naprošajo dame, ki prihajajo v parterne seдеde, da odlože svoje klobuke v garderobi, da bi videlo tudi za njimi seдеče občinstvo na oder.

Slovenske služkinje v Zagrebu

Ljubljana, 25. januarja.

V Zagrebu živi prav mnogo Slovencev, ki so nameščeni po raznih privatnih in državnih službah. Zlasti številno pa so zastopane slovenske služkinje, ki dosegajo kar 40 odstotkov od skupnega števila vseh zagrebških služkinj. To je dokaz, da so slovenske služkinje pri zagrebških družinah prav posebno v častih. Prav nič čudnega ne predstavlja to dejstvo, saj je splošno znano, da so naše služkinje v službi izredno vestne, natančne, skrbne in snažne. Vsak gospodar in vsaka gospodinja pa imata rada posle, ki se odlikujejo s temi lepimi lastnostmi, saj vesta, da bosta imela v hiši red in čistost in da se bosta na svojo služkinjo lahko zanesla, ker je vestna. Pred našimi služkinjami ni treba vsake reči zaklepati, gospodar jo lahko pusti kar nezaklenjeno, saj ve, da se posel ne bo spozabil, da bi jo izmaknil. Zato je tudi razumljivo veliko povpraševanje po slovenskih služkinjah, ki so v Zagrebu zelo cenjena in upoštevana delovna moč v hiši.

Vseh služkinj v državi je približno 70.000, vseh članov in članic, ki so zapisani v delavskem zavarovanju pa je približno 800.000. Vidimo torej, da je odstotek služkinj prav lep. Po statistiki je povprečna mesečna plača služkinje okroglo 270 dinarjev. Velja pa ta vsota le za tiste služkinje, ki so prijavljene. Deklice, ki so stare manj kakor 14 let, pa so tudi zaposlene v gospodinjstvu, pa dobe mesečno za svoje delo pogosto le po 50 din.

V Zagrebu je zaposlenih vsega skupaj približno 10.000 služkinj, od teh je Slovenk 40%, 52% pa je Hrvatice, Ostalih 8% — najhno število — pa odpade na služkinje iz drugih delov naše države. Po veri je 95% služkinj rimsko-katoliških, 2% jih je pravoslavnih, ostanek pa odpade na druge veroizpovedi. Po starosti jih je največ takih, ki so v službi med 20 in 25 leti, manj pa jih je med 30 in 40 leti. Nad to starostno mejo število služkinj naglo pada.

Končujemo razpravljanje o podražitvi mleka

V našem listu, ki je prav tako javen forum in register želja, katere imajo konsumenti mleka, kakor prodajalci, smo že večkrat prinesli novice in dopise, v katerih se neki pisci zavzemajo za to, da naj cene mleku tudi v bodoče ostanejo neizpremenjene, drugi pa so za podražitev. Oboji imajo svoje razloge za stališče, ki ga zavzemajo. Javnost je bila lahko informirana in se je dozdaj že odločila, katera plat ima prav. Danes se pridajamo dva dopisa, potem pa prenehamo s priobčevanjem enih kakor drugih dopisov, ki bi spet načenjali to vprašanje.

Splošni ugotovitvi

Dovolite, prosim, tudi meni par vrstic v Vašem cenj. listu. V petkovem Slov. domu je nekdo, ki je slabo poučen o kmečkih razmerah, nastopil proti podražitvi mleka. Resnica je, da bodo s podražitvijo najbolj prizadeti denarno najsiškejši. Da so pa delavci, drž. nižji uradniki in upokojeanci največji reveži — to pa ne bo držalo. Kmeti včasih se za sol nima denarja, nima ne bolezenskega, ne starostnega zavarovanja. Sam mora plačati zdravnik in draga zdravila. Dopisnik naj pa končno pomisli, da nismo vsi kmetje doma v ljubljanski okolici, in da so cene kmetijskim proizvodom sramotno nizke. Toliko petkovemu dopisniku, ako pa želi, mu zelo lahko postavimo še s številkami. Prizadeži.

G. uredniku »Slovenskega doma« — Prosim Vas, da tudi meni dovolite malo prostora v Vašem listu, da se tudi jaz kot star naročnik »Slovenca« in »Slovenskega doma« ter kot delavec oglašam k »Slovenskega doma« z dne 16. jan. 1939, št. 12.

Nerazumljivo je, kako pisec zagovarja kmeta. Kakšen siromak da je, pravi; nič več ne bo mogel shajati, če se mleko ne bo podražilo na 2.50 za liter. — To pa ne drži, saj je bilo kmetu odpisanih 50% kmetijskega dolga, kar je zanj neprecenljive vrednosti. — Poleg tega pa kmetije iz ljubljanske okolice tako drago prodajajo vse vrste pridelkov, da srednji, nižji

in delavski sloji kmalu ne bodo mogli ničesar več kupiti za svoje mnogočlanske družine.

Zakon o minimalnih mezdah tudi že ne odleže več dovolj, saj so se od takrat, ko je izšel, vse življenjske potrebščine podražile kar za več kot sjo odstotkov.

Ce bodo kmetije res mleko podražili, mislim, da od tega ne bodo imeli koristi, ampak prej škodo, saj ga marsikaka družina ne bo več kupovala.

Športne vesti

Minister za telesno vzgojo g. Anton Maistrovič, ki je v zadnjem času sprejel v Belgradu predstav-nike vseh športnih panog in klubov ter jih tudi sam obiskal, se je odločil, da bo v kratkem obiskal vse športne organizacije in klube tudi v Zagrebu in v Ljubljani. Obisk g. ministra v Zagrebu bo začetkom februarja. Iz Zagreba bo pa g. minister odšel še v Ljubljano in v Planico.

Svetovni rekord na 400 m prsno je izboljšala danska plavalka Inge Sörensen, ki je progo preplavalala v času 6:16.2. Dosedanji rekord je imela Nemka Gönninger s časom 6:19.2 se iz leta 1937.

Po tretjem kolu za zimski pokal. V nedeljo so bile prve tekme v tretjem kolu za zimski pokal. Prihodno nedeljo bodo isti klubi igrali povratne tekme, vendar je že danes skoraj popolnoma jasno, da se bodo v semifinale placirali tile štirje klubi: Gradjanski, Slavija (Sarajevo), BSK in Jugoslavija. Gradjanski bo svojo drugo tekmo v Zagrebu najbrže odločil v svoj prid. V Sarajevu bo po vsej verjetnosti morala kloniti tudi Concordia, kakor je klonil Hašk. V Belgradu pa sta Jugoslavija in BSK gotovo močnejša kakor Bask in Jedinstvo.

Finalista v zbornem pasu bosta torej Slavija in Gradjanski. Ob tem nastaja vprašanje, ali bo Gradjanski tudi za to tekmo vztrajal na prekinitvi športnih odnosov s Sarajevčani, ki so nastali po zadnji tekmi Gradjanskega v Sarajevu.

Ljudska univerza, Kongresni trg, Mala dvorana Filharmonije. Drevi ob 8 bo predaval g. prof. Franc Gnezda. Tema: »Misel in beseda«. Vstop prost.

Najhujša bolezen, če človek ne spi

„Hodite s kokošmi vred spat, pa si boste pozdravili živce!“

Ljudje, ki ne morejo spati, pravijo, da je to najhujša človekova bolezen. In res ni prav prijetno, če človek, ki je izmučen od dnevnega dela, ponoči nikakor ne more zatisniti svojih oči. V Angliji so pred nedavnim ugotovili, da celo 20 odstotkov malih otrok trpi na tej bolezni.

Z vprašanjem, kdaj človek pravilno in zadosti spi, so se že obširno bavili zdravniki in psihijatri vseh časov. Obstojijo zdaj že kar nekaka osnovna pravila, ki po mnenju zdravniških krogov veljajo na splošno. Vedno pa so zdravniki znali še kaj novega. Tako so zadnje čase prišli še do nekaterih novih ugotovitev, ki gotovo zanimajo vsakega, posebno pa tistega, ki ga neprestano muči bolezen, da ne more nikdar trdno zaspati in se vsaj za nekaj trenutkov otresti vsakodnevnih skrbi. Spanje je vendar nekaj najpotrebnejšega za človeka. Pravijo, da ni čenjanj potrebno kot pa hrana. Kakor je človek brez hrane obsojen na smrt, tako mu tudi ni usojeno dolgo življenje, če ne bi mogel spati in se odpohiti.

Koliko spanja zadostuje

Vsak človek vsaj približno točno ve, koliko spanja je zanj dovolj. Vsi pa ne potrebujejo enako spanja. Večina zdravnikov je pred časom menila, da je za vsakega človeka dovolj osem ur spanja. Nekateri pa spet vztrajajo pri trditvi, da mora človek spati na dan vsaj devet ur, če hoče dočakati visoko starost. So pa tudi takšni ljudje, ki se počutijo silno nesrečne in utrujene, če ne morejo spati deset ur na dan. Danes pa nekateri zdravniki že mislijo čisto drugače. Pravijo, da se človek lahko privadi, seveda s primerno vajo, tudi na samo 6 urno spanje na dan. Te različne trditve pa povedo vsaj toliko, da je pač težko postaviti kako določeno pravilo, ki bi držalo za vse enako. Koliko človek potrebuje spanja, to je v prvi vrsti odvisno od njega samega in od njegovega telesnega ustroja.

Spat ob 7. zvečer

Temu mnenju pa se je odločno uprl mož, po poklicu učitelj, ki je po triletnih poskusih prišel do prepričanja, da človek le ob nepravem času spi in da mu je zato treba tako dolgo spati. Pri tej trditvi se je opiral na svoje ugotovitve v naravi sami. Rože zapro svoje glavice, ko sonce zaide. Tedaj se tudi večina živali odpravi k počitku. Vse gre torej s kokošmi vred spat, kakor pravimo. Zato pa se zjutraj ob prvem svitu spet prebude iz spanja.

Narava torej spi približno od tedaj, ko sonce zaide, do njegovega vzhoda. Vendar pa se na raznih koncih sveta različno dolgo dan ali zvečer mrači. Pri nas traja večerni in jutranji polmrak razmeroma precej dolgo. Tega v pokrajinah okoli zemeljskega ravnika skoraj ni. Po ugotovitvah tega učitelja je spanje najboljšje in najizdatnejše, če gre človek spat približno ob 7. zvečer. Ko pa se potem prvič prebudi, je dovolj spočit za nadaljnje svoje delo in zato lahko takoj vstane, čeprav se morda zbudi že okoli polnoči. Ze v tem kratkem času spanja si je nabral toliko novih moči, da lahko opravlja svoj dnevni posel do večera, ko gre ob 7. spet spat. Tudi omenjeni učitelj

se popolnoma strinja s splošnim mnenjem, da je spanje pred polnočjo dvakrat tako izdatno kot po polnoči. Če vzamemo to dobesedno, lahko trdimo, da človek potrebuje deset ur spanja, če gre spat po polnoči, če pa gre ob sedmih zvečer, pa samo pet. Omenjeni učitelj tudi pravi, da se človek prav v kratkem tudi živčno pozdravi, če hodi s kokošmi vred spat.

Obrnite postelje v smer sever-jug!

Nek danski zdravnik pa je s tem v zvezi postavil še drugo, na vse zadnje nič manj zanimivo trditev, čeprav se zdi na prvi pogled skoraj smešna. Načel je vprašanje, v katero stran neba mora biti človek obrnjen, če hoče dobro spati, ali proti severu, jugu, vzhodu ali pa proti zahodu. Kakor znano, gredo magnetne silnice zemeljskega magneteta približno od severa proti jugu ali točno, od severnega in južnega magnetnega tečaja. Trdijo, da človeško telo občuti precejšnje motnje, če leži tako, da ga zadene čimveč magnetnih silnic. Ta danski zdravnik je po svojih poskusih dokazal, da človek najbolj trdno spi tedaj, ko leži z glavo obrnjen proti severu in z nogami proti jugu. Magnetne silnice mu vstopajo pri glavi — če se tako izrazimo — in izhajajo iz telesa pri nogah. Precej dobro človek spi tudi, če je obrnjen proti vzhodu. Toda vse te motnje pa se ne morejo primerjati z onimi, ki jih človek občuti tedaj, če je v spanju obrnjen z glavo proti zahodu.

Da je človek potreben spanja, koliko ga potrebuje na dan, kdaj mora spat in drugo, kar je s tem še v zvezi, vse to bo človeka zanimalo gotovo toliko, dokler bo na svetu še kaj takšnih ljudi, ki bodo od dnevnega dela toliko utrujeni, da se bodo spanja zvečer zaželeli bolj kot vsega drugega.

Policija išče nadvojvodo Leopolda

Dne 5. junija 1938 je v bivši Avstriji povzročil precej težko prometno nesrečo član bivše habsburške cesarske rodbine, Leopold Habsburški. S svojim avtomobilom je podrl nekega avtomobilista, ki je obležal s težjimi poškodbami na kraju nesreče. Nadvojvoda Leopold pa kljub temu, da je opazil nesrečo, ni ustavil avtomobila, pač pa je podil dalje. Ranjenca so hitro prepeljali v bolnišnico, proti nadvojvodu Leopoldu pa vložili tožbo. Sodišče ga je svoj čas obsodilo na 100 mark globe. Vendar pa do sedaj s to obsodbo še niso dosegli ničesar, kajti nadvojvoda Leopold je neznanom izginil. Zato zdaj dunajski policiji ni preostalo nič drugega, kakor da je za njim poslala tiralo. Pravijo, da ga je treba na vsak način izslediti in pri njem izterjati tistih 100 nemških mark, kajti, kdor je obsojen, mora kazni plačati, če je tudi član nekdanje habsburške vladarske hiše.

Širite najboljši slovenski popoldnevnik »Slov. dom«

General Franco opazuje prodiranje svojih čet proti Barceloni.

Najmanjši človek na svetu

Je Paul del Rio. Rojen je bil 1. 1918. v Madridu. Danes je torej star 21 let, velik pa je samo 49 cm. Njegova teža tudi odgovarja njegovi postavi: težak je samo 5 in pol kg. Njegovi roditelji so bili čisto navadni ljudje, dočim sta sestra tudi prilikavki. Ker pa je človeški »firbec« nedosegljiv, je prilikavec to izkoristil in se kazal okoli po Ameriki, pri tem pa šel na račun človeške radovednosti svetle denarce. Tako si tudi on služi kruh, čeprav na nenavaden način. Stara in preizkušena ljudska modrost pa pravi, »da ima vsaka sekira svoje toporišče«. Tako tudi ta noče ostati brez boljše polovice in že išče sebi primerno družico.

Koliko so vredni podpisi

Vrednost lastnoročnega podpisa se ravna po priljubljenosti ali ugledu kake osebe, pa tudi po redkosti njenega podpisovanja.

Rooseveltov podpis cenijo na 190 frankov, ravno toliko je vreden tudi Gandhijev podpis. Kiplingov podpis cenijo na 75 frankov, če je samo podpis. Če je pa še kak njegov list zraven, pa 4000 frankov. Podpis Windsorskega vojvode je vreden 1200 frankov, podpis njegove žene pa polovico tega. Lindberga mora napisati kar celo pismo, če hoče dobiti 1200 frankov. Če pa Roosevelt napiše pismo, lahko dobi 4000 frankov, dočim dobi Mussolini za isto samo 3000 frankov. Največ je vreden podpis Bultona Guinetta, namreč kar 1.368.000 frankov. On je podpisal izjavo o neodvisnosti, poleg tega pa poznajo samo deset njegovih lastnoročnih podpisov.

Kar se pa tiče podpisov filmskih zvezdnikov in zvezdnic pa se ne morejo postavljati tem veličinam ob bok. Kajti njihove podpise je lahko dobiti.

Ribičan se pelje z vlakom. Kar vstopi revizor in zapazi, da je kovčeg precej velik in da spada v prtljažni voz.

»Poslušajte!« mu pravi revizor. »Na prihodnji postaji boste izstopili in odnesli kovčeg tja, kamor spada.«

Ribičan ne reče ne take ne take. Revizorja je Ribičanov molk razjezil in zavpije nad njim:

»Poslušaj, govedina! Če mi ne boš takoj odgovoril in storil tako, kakor pravim, ti bom kovčeg zaglal pri prči skozi okno.«

Ribičan ne reče ne bev ne mev. Tedaj revizor ves besen popade kovčeg in ga treščil skozi okno.

Ribičan se mu pa zareži v obraz: »No, veste gspud, sej mjen je vseenu. Sej kufr nej biu muj.«

Tone je imel »plavega« kakor pravijo onim, ki v ponedeljkih ne gredo na delo. V torek pa ga je mojster trdo prijel, kje je bil.

»Tako zelo sem bil bolan, da se nisem mogel niti pokonci držati.« se je nerodno opravičeval Tone.

Mojster: »Tako? Kako pa je potem mogoče, da sem vas videl, ko ste se s kolesom peljali pod mojim oknom?«

Tone (tiho): »To je bilo pa tako, gospod mojster, da sem si moral iti prav hitro po zdravnika.«

Višek pozabljivosti

Ludje, ki pozabljajo svoje zobe

Povsod menda policija vodi seznam onih predmetov, ki so jih ljudje izgubili, oziroma vsaj tistih, ki jih je kdo prijavil, da so mu zmanjkali. Tako seveda tudi na Angleškem. Poleg drugih vseh mogočih stvari so lani v Londonu ljudje izgubili tudi nič manj kot 98 umetnih čeljusti z zobovjem. Po veliki večini se je to zgodilo na vlaku ali po avtobusih, nekaj pa tudi po raznih čakalnicah in celo v pralnicah. To je na vsak način precejšnja pozabljivost, ne? Zanimivo pri tem pa je tudi to, da se potem, ko je policija objavila seznam izgubljenih predmetov, skoraj nihče ni javil, da je izgubil svoje umetne zobe, ker ga je bilo sram, da bi pred kom, pa čeprav tudi pred samo policijo moral priznati, da nima več svojih pravih zob. Raje so ostali brez njih, oziroma so se ponovno oglašili pri zobnem zdravniku, seveda ne pri onem kot nekoč prej, da jim je naredil druge zlate čeljusti. Urad, kjer imajo te najdene čeljusti, je objavil, da bo zdaj, ko se nihče ne javi, te najdene predmete uničil, ker se nihče ne oglasi in jih tudi najbrž ne bo mogoče drugod spraviti v denar.

Dr. Funk, novi predsednik nemške narodne banke, ki je zamenjal dr. Hjalmarja Schachta.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Sreda, 25. januarja: 12. Angleške skladbe (plošče) 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.20 Ruski zvoki (plošče) — 14. Napovedi — 18. Mladinska ura: Arnost Adam: Katastrofa v rudniku, zvočna slika (izv. člani rad. igr. družine) — 18.40 20 let razvoja jugoslov. socialne politike z vidika delavskega prava (g. dr. Branko Alujevič) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura 19.50 Uvod v prenos — 20. Prenos iz ljubljanske opere v I. odmoru: Glasbeno predavanje (g. V. Ljekar); v II. odmoru: Napovedi, poročila — Konec ob 23.

Četrtek, 26. januarja: 12. Priljubljeni napetvi (plošče) — 12.45 Plošče — 13. Napovedi — 13.20 Violina in kitara g. prof. K. Jeraj in Stanko Prek — 14. Napovedi — 18. Pester spored, igra Radijski orkester — 18.40 Slovensčina za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarik) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura — 19.50 Deset minut zabave — 20. Plesi raznih narodov, koncert Radijskega orkestra — 21.10 Klavirski koncert g. Mirce Sanein iz Celja — 22. Napovedi, poročila — 22.15 Sramel »Skrijanček« — Konec ob 23.

Drugi programi

Sreda, 25. januarja. Belgrad: 20. Humor — 20.50 Koncertni prenos — 22.15 Vok koncert — Zagreb: 20. Ljubljana — Praga: 19.25 Nar. pesmi — 20. Opera glasba — 21.10 Filh. koncert — Sofija: 19. Ork. koncert — Varšava: 19. Spevoigra — 19.40 Lahka in plesna glasba — 21. Klavir — 22. Plesna glasba — Budimpešta: 19.30 Igra — 22. Jazz — 19.30 Igra — 22. Jazz — 22.40 Operni orkester — Trst-Milan: 17.15 Plesna glasba — 21. Igra — 22.15 Piano — Rim-Bari: 21. Verdijeva opera »Rigoletto« — Dunaj: 20.10 Filh. koncert — Königsberg: 20.10 Orkester, zbor in solisti — Vratislava: 20.10 Plesni večer — Lipsko: 20.10 Ital. konc. — Frankfurt: 20.10 Moještarska zborovska glasba — Stuttgart: 21.15 Stara komorna glasba. — Monakov: 20.10 Plesni orkester — Strasbour: 20.15 Franc. koračnice — 20.30 Ork. koncert.

Norman Rilly Raine:

JUNAŠTVA ROBINA HOODA ZGODOVINSKI ROMAN S SLIKAMI

»V ječo z njim!« se je s satanskim veseljem zadel sir Guy Gisbourneški. Robin Hood ga je ponosno in zaničljivo pogledal, nato pa je s trdimi, možatimi koraki odšel od vseh strani obdan z vojaki čez turnirsko jaso.

NA VISLICE OBSOJEN

Robin je ležal v ječi globoko pod zemljo. Le slabotni solčni žarki so prihajali k njemu vasovat, življenje pa ga je obiskovalo le toliko, kolikor je prihajal ječar, človek dobrega, mehkega srca. Ta mu je prinašal ter mu odklepal in spet zaklepal težke železne verige in okove na nogah ter na rokah.

»Presneto žal mi je, da so te prijeli! Kar emiliš se mi, da veš!« je večkrat dehal. »Ne morem gledati, da dela sir Guy s teboj kakor se za junaka ne spodobi!«

Verige pa so bile težke. Obe roki in obe nogi je imel vanje uklenjene. Tiščale so ga, povrhu pa so bile še zakovane v kameniti, vlažni zid. Robin Hood je bil pa na ta način skoraj dobesedno pripet na steno. V tem položaju se ni mogel ne vzravhati, ne skloniti k zemlji, temveč se je moral neprestano skoraj s svojimi zobmi dotikati svojih lastnih koljen. Plesnoba podzemski ječe mu je legala na prsa; ničesar drugega ne bi bilo treba podvzeti kakor pustiti ga v tej ječi nekaj mesecev, pa bi ga razžrla smrt sama, to se pravi, rešila bi ga nečloveških muk

in nepopisnega trpljenja. Na beg niti za hip ni bilo misliti. Vse naokrog so stale močne straže, pa če bi jih nazadnje tudi ne bilo, ko pa ga stiskajo težki okovi in mu ne dajo niti, da bi se mogel dvigniti s tal, kaj sele da bi z njim ležal. Razen tega pa straže čuječe pazijo. Saj pa je to tudi povsem razumljivo. Vsak posamezni stražar jamči s svojim življenjem siru Guyju Gisbourneškemu, da Robin Hood ne bo zbežal iz ječe. Če bo zbežal, bo glava padla za izgubljeno glavo. Toda siru Guyju Gisbourneškemu niti v sanjah ne pride na misel, da bi Robin pustil umreti kar samo tako, od te neznozne mokrote, od lakote, plesnobe in teme. Noče dovoliti, da bi mu podgane in druge ostudne živali neopazeno po smrti razžrle gnijoče telo do golih kosti. Kaznovati ga hoče javno, osramotiti ga hoče in preplašiti, je namenjen z njegovim žalostnim vzgledom, vse Saksonce, ki se upirajo in ki se nočejo pokoravati zakonom, ki jih je bil razglasil princ Ivan brez dežele. Tako bo napravil. Javna smrt naj doleti Robin Hooda, in to sramotna smrt, smrt, s katero končavajo roparji in razbojniki ter dugi najhujši zločinci, — smrt na vislicah!

In nekdanje dne so ga končno prignali pred sodišče. Ves je bil ogreben in opraskan, noge je imel zavite v oguljene cunjice, roke pa vklenjene v težke verige. Kosmat, umazan, porasel in mrtvaško

bled se je prikazal pred sodiščem. Kako bi se branil? Kaj bi sploh imel od tega? Saj so ga bili že vnaprej obsodili na smrt! Vsaka beseda, ki bi si jo v obrambo izgovoril, bi bila popolnoma odveč in povsem nekoristna. Samo osmešil bi se pred vsemi, če bi se poskušal le kolkajati braniti, in konec krajev bi v njegovi obrambi in zagovoru gledali povzhu še strahopetnost, kot plašen beg in umik pred smrtjo ter boj za življenje. To se ne spodbodi za junaka, kakršen je Robin Hood. Zato je pred sodnike stopil popolnoma

brezbrizno in zbrano. Lady Marian, ki so jo prisilili, da je morala biti pri sojenju zraven samo za to, da bi na njenem trpljenju pasel svojo maščevalnost sir Guy Gisbourneški, ni niti pogledal, čeprav so njene s solzami orose in z žalostjo zasenečene oči božajoče in željno počivale na njem, čeprav se ji je od hrepenenja paralo srce, čeprav je bila vsa potrita in obupana v svoji neizmerni žalosti, ko ga je gledala tako strašno ponižanega, zanemarjenega, uklenjenega in revnega. Na vprašanja sploh ni odgovarjal.

(Foto Warner Bros.)

... In nekega dne so ga pripeljali pred sodišče.